

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Васил Параскевов за дисертацията на Наталия Симеонова
„Обществено-политическо и социално-икономическо
Развитие на Силистренска околия (1940-1947)”,
във връзка с обявената публична защита от Шуменския университет
„Епископ Константин Преславски” за придобиване на образователната и научна
степен “доктор” в докторска програма История на България

Дисертационният труд на Наталия Симеонова е посветен на една сравнително слабо проучена тема от историята на България – интегрирането на Южна Добруджа в обществено-политическата и социално-икономическа структура на страната след Крайовската спогодба от 1940 г. Това е повратен период както за областта така и за развитието на страната. Поради тази причина съм съгласен, че темата и нейната хронология са „научно-изследователско предизвикателство“ и това я прави особено интересна – два различни периода, с различни обществено-политически системи, а граничната дата – 9 септември 1944 г. е между тях. Този подход обосновава и структурата на дисертацията – два дяла, разделени на глави и параграфи.

В увода е обоснован предметът на настоящата работа – да разкрие политиката на българските правителства към Южна Добруджа след нейното връщане към България през 1940 г. Изследването е написано въз основа на документи от Централния държавен архив, държавните архиви във Силистра и Русе, периодичен печат и научни изследвания.

Някои спорни тези се откриват в тази част на дисертацията. Например, Н. Симеонова пише, че „само четири са годините, през които силистренското население има възможност да се радва на свободата си“ (с. 1) имайки предвид периодът 1940-1944 г. При забраната на политическите партии, дирижирано избиране на парламент, антиконституционни закони и други за мен е трудно да приема, че „свобода“ е точно определение за този период от българската история.

Не е съвсем точно твърдението, че на „9 септември 1944 г. болшевишка Русия предоставя властта на комунистите“ (с. 2). Бих казал, че абсолютната власт след 1944 г. не е в ръцете на партията и тази теза като цяло противоречи на големи части от дисертацията и има нужда са се прецизира, защото Комунистическата партия, макар и водеща политическа сила, дели властта със земеделци, социалдемократи и звенари.

Също така не е съвсем точно твърдението, че периодът на народна демокрация означава „налагане на съветския модел на държавно устройство“ (с. 7). От чисто теоретична и практическа гледна точка народната демокрация, която наистина е съветско изобретение, не е равна със съветския модел. Тя е по-скоро стъпка към неговото налагане – период, през който общественото-политическия и социално-икономически живот постепенно придобиват редица черти, характерни за практиката в Съветския съюз. До 1947-1948 г. в България все още има политическа опозиция, частна собственост и относително свободни печатни издания. Друг е въпросът, че те са непрестанно ограничавани и мисля, че дисертацията на Наталия Симеонова сполучливо показва този процес.

Първият дял на дисертацията разглежда процесът на възстановяване на българската държавност в Южна Добруджа и нейното интегриране в политическите и социално-икономически структури на България от 1940 до 1944 г. Всяка от главите разглежда важни въпроси от интеграционния процес и от икономическия и политически живот в околията. Този процес започва с изпращане на административни служители и войска, които установяват българския управленчески апарат. Следващата важна стъпка е насочена към икономиката на региона, с което се заема Главното управление на Добруджа. В дисертацията детайлно е проследено обмяната на румънските леи с български левове, паспортното регистриране на населението, отпускането на допълнителни средства от държавния бюджет за Силистренска околия и т.н. Обстойно внимание е обърнато и на административното устройство на Южна Добруджа след връщането ѝ към България и настаняването на преселилите се българи от Северна Добруджа.

След 1940 г. българската държава предприема редица мерки за развитието на промишлеността и търговията в Южна Добруджа. Те са детайлно проследени в глава втора от първия дял на дисертацията. Н. Симеонова предоставя информация за занаятите и търговията в Силистренска околия и за стремежът на държавата да организира професионалното образование, да създаде различни занаятчийски сдружения и т.н.

Обстойно място е отделено на банковото дело в околията. Отново прави впечатление вниманието на автора към дребните детайли. Отделен параграф има за развитието на селското стопанство като Н. Симеонова анализира държавните мерки за оземляване на населението, прибиране на реколтата и насърчаване на производството.

Политическата част от първия дял на дисертацията започва с обща характеристика на силистренското общество през Втората световна война. Акцентът е поставен върху различията между ДРО и ВДРО и комунистическата конспирация в с. Бабук през 1942 г. Като цяло тази част е малка. Това е разбираемо поради липсата на политически партии и ограниченията поставени от властта, но можеше да има информация за дейността на организации като Бранник, Ратник и др.

Вторият дял от дисертацията, посветен на периодът 1944-1947 г., започва с репресивните мерки за укрепване на новата власт – сформирание на местни органи на властта, прочистване на библиотеките от „фашистка“ литература, репресии срещу политическите противници на Отечествения фронт. Народният съд изпква като важен епизод от развитието на Силистренска околия след 9 септември 1944 г. Изводът на Н. Симеонова е, че целта на съда е разправа с политическите противници на нова власт.

Обстойно в дисертацията е разгледано възстановяването на политическите партии в околията. Включена е интересна информация за противоречията в Отечествения фронт и разцеплението в БЗНС, което също можем да посочим като един от приносите на тази дисертация, защото тези процеси са разгледани основно на централно ниво, а на страната като цяло е обърнато по-малко внимание в досегашните изследвания.

Нишката, която свързва събитията е стремежът на БРП(к) да овладее Отечествения фронт и да отслаби другите партии. Интересно е да се види как на околийско ниво се води кампания за разобличаване на опозицията през 1947 г. Сравнително малко място Н. Симеонова отделя на икономическите мотиви за възникването на опозицията. Нейното създаване и дейност е представена главно на политическо ниво.

Развитието на промишлеността в околията е представено в национален контекст, но в цялата дисертация това не е правено системно. Важно място в дисертацията има началото на кооперирането на земята след 1944 г. Въз основа на редица архивни документи Н. Симеонова убедително разкрива водещата роля на местните организации на БРП(к) в този процес и пасивното отношение на населението. Същото отношение има населението и към Закона за ТПС. Тези части от дисертацията сполучливо показват как цялата икономика на страната постепенно е поставяна под контрола на централната власт. Затова правилно би било в дисертацията да се включи и един параграф за национализацията през 1947 г. Това би показало процесите в завършен вид.

В края на рецензията искам да открия стилът на Наталия Симеонова – точни, ясни и сравнително кратки изречения. Очевидно е, че тя е извършила голяма изследователска работа в различни архиви и библиотеки. По подходящ начин е систематизирала и обобщила събрания изворов материал. Въпреки това впечатление прави една от големите липси в нейната дисертация – националният контекст. Много често събитията в Силистренска околия са разглеждани изолирано от развитието на цялата страна.

Отправените препоръки и забележки не намаляват достойнствата на разглеждания труд. Те имат основно уточняващ характер, много от тях изразяват лични възгледи и не засягат същността на изследването, което заслужава, според мен, много висока оценка. В заключения искам ясно да посоча, че разглежданата дисертация представлява едно стойностно историческо изследване и затова смятам, че научния труд на Наталия Симеонова е подходящ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

31 юли 2016 г.
гр. Шумен

Подпис: .....
(доц. д-р Васил Параскевов)